

Andela Frančić*

Osobna imena u matičnoj knjizi krštenih uvrštenoj u *Kvadernu kapitula lovranskog*

Nakon uvodnih napomena o osobnome imenu, matičnim knjigama i Kvaderni kapitula lovranskog, slijedi središnji dio rada – statističko-strukturna raščlamba osobnoimenske građe matične knjige koja je sastavnicom Kvaderne. Tablično se prikazuje i komentira čestotnost imenā krštenika, njihovih roditelja i kumova. Prikaz osobnoimenske građe upotpunjuje se osvrtom na nasljednost osobnih imena i antroponimijsku formulu te njihove jezične značajke (fonološke, morfološke, tvorbene i sintaktičke).

Ključne riječi: *osobno ime, matična knjiga, Kvaderna kapitula lovranskog, lovranska antroponimija*

1. Uvod

1. 1. *Osobno ime*

Antroponimija je dio onimijske (imenske) ukupnosti koja obuhvaća imena kojima se imenuju ljudi. Osnovne su antroponimijske kategorije osobno ime, prezime i nadimak. Osobno je ime najstarija antroponimijska kategorija – u iskonu svojega bivanja ljudi su se imenovali samo osobnim imenom. U trenutku kad ono, iskoristivši svekolike svoje varijante (nastale pokraćivanjem, izvođenjem i slaganjem) više nije bilo dovoljno za točnu i preciznu identifikaciju u sve mnogoljudnijoj zajednici i sve složenijim društvenim odnosima, jednoimenska (osobnoimenska) antroponimijska formula proširuje se novom sastavnicom – nenasljednim, promjenjivim i neobvezatnim pridjevkom koji će s vremenom prerasti u stalno, nasljedno, nepromjenjivo i zakonom propisano prezime. Od druge polovice 18. stoljeća osobno ime i prezime obvezatne su sastavnice službene

---

* Dr. sc. Andela Frančić redovita je profesorica na Katedri za dijalektologiju i povijest hrvatskoga jezika Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb. Elektronička pošta: afrancic@ffzg.hr

antroponimijske formule, a nadimak je neobvezatnom njezinom sastavnicom. U službenoj dvoimenskoj (osobnoimensko-prezimenskoj) antroponimijskoj formuli, u skladu s hrvatskom onomastičkom tradicijom, osobno ime uvijek prethodi prezimenu. Iskonski hrvatski osobnoimenski sustav čine narodna imena, tj. imena slavenskoga podrijetla, čija je bitna značajka značenjska prozirnost riječi na kojoj se ime temelji. U taj sustav pokrštavanjem ulaze kudikamo malobrojnija svetačka osobna imena stranoga podrijetla, većinskome puku značenjski neprozirna, koja se prilagođavaju hrvatskome jeziku. Stoljetni suživot tih dviju osobnoimenskih skupina sredinom 16. stoljeća biva prekinut odlukom Tridentskoga sabora (1545. – 1563.) koja se odnosi na obvezatno nadijevanje svetačkoga imena kršteniku. Tijekom idućih četiristotinjak godina, od sredine 16. do sredine 20. stoljeća, svetačka imena dominantnom su sastavnicom hrvatskoga osobnoimenskog sustava.

Osobna su imena, kao i ostali (antrop)onimi, odraz prilika i okružja u kojima su nastala. Ona u sebi sažimlju jezične i izvanjezične obavijesti pravilnim tumačenjem kojih rekonstruiramo sliku vremena i prostora, povijesti i kulture naroda koji ih je oblikovao. Odabirom naslovne teme, u nastavku će biti riječi o ukupnosti osobnoimenskih oznaka potvrđenih u matičnoj knjizi koja je sastavnicom *Kvaderne kapitula lovranskog*.

1. 2. Matične knjige

Tridentski je sabor 1563. donio odredbu kojom se obvezuje župnike da vode matične knjige krštenih (*Liber baptizatorum*) i vjenčanih (*Liber copulatorum*). Vođenje matičnih knjiga umrlih (*Liber mortuorum*) te knjiga stanja duša (*Status animarum*) propisano je *Rimskim obrednikom (Rituale Romanum)* 1614. U Istri su se matične knjige vodile i prije spomenute tridentske odredbe: matice krštenih u Umagu datiraju iz 1483., u Labinu iz 1536., u Balama iz 1538., u Bujama iz 1539., u Vodnjanu iz 1559. te u Rovinju iz 1560.¹ Od 1784. u kontinentalnoj Hrvatskoj, a od 1817. i u Dalmaciji, matice postaju i službenom državnom evidencijom kojom se dokazuje rođenje, vjenčanje i smrt. Zakonom o državnim matičnim knjigama 1946. uvode se civilne matične knjige. Državna tijela 1948. od župnika prisilno uzimaju postojeće matice – starije od 1860. pohranjuju se u arhive, a mlađe preuzimaju mjesni odbori. Vjerske zajednice i dalje nastavljaju

---

¹ Jelinčić, Jakov, „Najstarije matične knjige Poreča i Poreštine“, *Zbornik Poreštine*, sv. 2, 1987., str. 171–186.

voditi matične knjige u koje upisuju svoje članove.²

Matične knjige pružaju raznovrsne podatke – npr. iz matica krštenih doznajemo koliko je djece kršteno, je li među njima bilo blizanaca, nahoda, djece rođene izvan braka, koliko je vremena prošlo između rođenja i krštenja... Za onomastičara su najzanimljiviji imenski podaci – antroponimijski (osobna imena, prezimena, nadimci) i toponimijski (imena naselja). Pritom se oni uvijek promatraju u svezi s ostalim podacima te se iz te sveze iščitavaju uzročno-posljedični odnosi (npr. ovisnost izbora imena o datumu krštenja, nasljeđivanje imena roditelja, nadijevanje imena kumova, vezana imena u blizanaca, „obilježavanje“ nezakonite djece davanjem rijetkih i neobičnih imena, raširenost kulta pojedinoga sveca itd.).

Obvezatno vođenje matičnih knjiga znatno je pridonijelo ustaljivanju prezimena – dotadašnji pridjevci postaju stalnim, nasljednim i nepromjenjivim prezimenskim oznakama. Zahvaljujući upisima u matične knjige, 16. je stoljeće razdoblje prve masovne pojave prezimena u nas, a zbog tridentske odredbe o nadijevanju svetačkih imena, u matičnim će se knjigama u slijedu dolazećih stoljeća uglavnom nailaziti na upise takvih osobnih imena, dok će narodna imena biti svedena na rjeđe zasvjedočenu neslužbenu uporabu.

Podaci o krštenju (o vjenčanju i o smrti) prvo su se zapisivali u narativnome obliku – jednom rečenicom koja je sadržavala podatke o datumu krštenja, imenu krštenika, imenima (i prezimenima) roditelja i kumova te krstitelja. Narativne zapise tijekom vremena zamjenjuju tablični, kakvi su se, uz neke preinake, zadržali do danas.

1. 3. Quaderna capituli Lovranensis – Kvaderna kapitula lovranskog

Crkva u Lovranu imala je znatnu imovinu o kojoj je evidencija vođena u kvaderni, knjizi prihoda i rashoda lovranskoga kapitula, najobimnijemu do danas sačuvanome glagoljskom spomeniku Lovrana. Godine 1850. u lovranskome župnom arhivu svećenik Jakov Volčić otkrio je jedan list matice krštenih, a potom i čitav tekst kvaderner. Za vrijeme Drugoga svjetskog rata kvaderni se gubi trag, a ponovno je nedavno nađena u Narodnoj in univerzitetnoj knjižnici u Ljubljani.³ Nenaslovljena kvaderna u 18. je stoljeću uvezana u kartonske korice

² Senčić, Albino, „Inventar zbirke matičnih knjiga Povijesnog arhiva Rijeka“, *Vjesnik Povijesnog arhiva Rijeka*, sv. 38, 1996., str. 315–387; Senčić, Albino, „Matične knjige Klane“, *Zbornik Društva za povijesnicu Klana: prilozi za povijest, kulturu i gospodarstvo*, sv. 3, 1997., str. 83–95.

³ Šimić, Marinka, „Znanstveni skup Jakov Volčić i njegovo djelo: Pazin 10. 12. 1988.“, *Slovo*, sv. 39–40, 1989. – 1990., str. 243–244.

presvučene kožom, a sastojala se od spisa (17 slobodnih listova i 7 sveščića) različitoga sadržaja. Kvadernu je kompletirao (uvrstio dijelove sačuvane u Volčičevoj transliteraciji te otpali list matične knjige koji se čuva u Arhivu HAZU), tekstove posložio po sadržaju i vremenskome slijedu te glagoljicom pisane dijelove transliterirao Damir Viškanić. Cjelovit tekst kvaderne objavljen je u knjizi *Quaderna capituli Lovranensis – Kvaderna kapitula lovranskog*.⁴ „Po sadržaju Kvaderna je podijeljena na: 1. Inventar, 2. Zakupne ugovore, 3. Obračune, 4. Regule (propisi i odluke), 5. Matičnu knjigu, 6. Oporuke i 7. Razne druge upise“.⁵

Kvaderna sadržava upise u vremenskome slijedu od 1466. do 1765. Veći dio *Kvaderne* (upisi do polovice 17. stoljeća) pisan je hrvatskim jezikom i glagoljicom, a noviji dijelovi pisani su talijanskim jezikom i latinicom. *Kvaderna* je, uz ostalo, dragocjeno vrelo za proučavanje povijesne antroponimije (važnom sastavnicom koje jesu i osobna imena) toga najstarijeg obalnog naselja drevne Liburnije.

2. Osobna imena u matičnoj knjizi krštenih uvrštenoj u *Kvadernu kapitula lovranskog*

2. 1. O matičnoj knjizi u *Kvaderni*

Matična knjiga uvrštena u *Kvadernu* sadržava upise krštenih u razdoblju od 1573. do 1666. (U Viškanićevoj knjizi to je transkribirani tekst na neparnim stranicama, počevši od 253. do 301.) S obzirom na činjenicu da „lovranski kapitul postoji već od početka XV. stoljeća vjerojatno su matice krštenih vođene daleko prije 1573. godine“⁶ u koju se seže najstariji upis. U 93 godine, koliko dijeli prvi upis od posljednjega u knjizi, upisi se odnose na samo 17 godina toga gotovo stoljetnoga razdoblja (1573., 1574., 1579., 1622., 1623., 1624., 1648., 1649., 1652., 1653., 1654., 1655., 1656., 1657., 1659., 1662., 1666.). Upisi u navedenim godinama većinom nisu potpuni (u potpunosti su sačuvani upisi samo za 1623., 1653. i 1654. godinu). Listovi koji nedostaju izgubljeni su. Do 1579. matice ne sadržavaju podatak o zapisivaču/krstitelju, a od 1622. godine (a to je godina koja u sačuvanoj matici slijedi odmah poslije 1579.) on je obvezatnom sastavnicom početka samoga zapisa. Krstitelji i zapisivači – Anton Mavrić, Ivan

---

⁴ Viškanić, Damir, *Quaderna capituli Lovranensis/Kvaderna kapitula lovranskoga*, Katedra Čakavskoga sabora Opatija – Adamić, Lovran – Rijeka, 2002.

⁵ Isto, str. 21.

⁶ Isto, str. 318.

Orbanić, Mihovil/Miho Češić/Čeh, Anton Franković, Ivan Hamza, Ivan Cigančić – nerijetko se potpisuju samo početnim slovima osobnoga imena (i prezimena). Svi su zapisi, osim jednoga (koji je pisan talijanskim jezikom i latinicom), pisani hrvatskim jezikom i glagoljicom. Unutar jedne godine katkada se primjećuje diskontinuitet upisa te izostanak nekih antroponimijskih podataka (npr. prazna crta umjesto imena i prezimena kuma/kume te bilježenje kratice I.M.(E.)R. kojom se označuje ‘nepoznata osoba’). U maticu krštenih „zalutala“ su i tri upisa vjenčanja (dva 1574. i jedan 1654.). To je dokazom da je u to vrijeme postojala i matična knjiga vjenčanih, ali se ona nije sačuvala. U diskontinuiranome razdoblju koje obuhvaća matična knjiga uvrštena u *Kvadernu* jednom su kršteni „dvoiki“ (*Agnija* i *Anton*) te jedan „baštard“ (‘nezakonito dijete’) imenom *Ivan*.

2. 2. *Antroponimija matične knjige krštenih*

Podaci vezani uz krštenje u matičnu se knjigu bilježe u narativnome obliku – jednom rečenicom koja sadržava (uz malobrojne iznimke) varijantno (što se poretka tiče) zabilježene ove antroponimijske podatke:

1. osobno ime (i prezime) krstitelja
2. osobno ime krštenika
3. osobno ime i prezime oca
4. osobno ime majke
5. osobno ime i prezime krsnoga kuma
6. osobno ime i pridjevnik krsne kume.

Evo nekoliko tipova upisa:

„Pod milezin kako zgora pervara dan prvi be kršćena Barbara, hći Ivana Čaćeta, matere ime Manda, kum be Mihovil Obačić, kuma be žena Stepana Benkovića.“⁷

„Č.F.N.Z. (1579.) meseca ijuna dan .G. (4) se krsti hći imenom Lucija Mihovila Ilijića matere ime Orsa, kumu ime Matei Ruščić, drugome ime Ivan Mavrić, kume ime (J)ela žena Andreja Polčića, drugoi kume ime Mara hći Petra Belca.“⁸

„Č.H.I.G. (1624.) meseca aprila na dni I.E. (26) kerstih ja pop Mihovil Češić sina Marka Martinu Geržaniću, matere ime Kate, kum be Petar Mladenčić, kuma Kate Carovica.“⁹

⁷ Isto, str. 255.

⁸ Isto, str. 259.

⁹ Isto, str. 275–277.

„Č.H.L.G. (1654.) na .3. (8) luja kerstih ja pop Ivan Cigančić hčer Margaretu Jakovu Kuriliću, matere ime Lucija, kum be Martin Bubnić, kuma Jelena hći župana Benedeta Ruščića.“¹⁰

2. 2. 1. Osobna imena u matičnoj knjizi krštenih

2. 2. 1. 1. Osobna imena krštenika (dječaka i djevojčica)

U sačuvane dijelove najstarije lovranske matične knjige krštenih, uvrštene u *Kvadernu kapitula lovranskog*, upisano je ukupno 109 djece – 51 dječak i 58 djevojčica (četirima djevojčicama i jednome dječaku umjesto osobnoga imena stoji kratica I.M.(E.)R.). Dakle, u matici su zapisana 104 osobna imena krštene djece (54 ženska osobna imena i 50 muških osobnih imena). Slijedi tablični prikaz čestotnosti pojedinoga imena i (postoje li) njegovih varijanata. Ako je više etimologijski istih, a izrazno različitih (varijantnih) imena, u zagradi se poslije svakoga varijantnog imena donosi broj njihovih potvrda. Varijantna se imena donose ispisana jedno ispod drugoga, a poredana su po čestotnosti.

Ukupno imena	Potvrđeno ime	Ukupno dječaka nositelja imena
1.	<i>Ivan</i>	13
2.	<i>Juraj</i> (5) <i>Juri</i> (2)	7
3.	<i>Matej</i> (5) <i>Matij</i> (1)	6
4.	<i>Mihovil</i>	4
5.	<i>Anton</i> (2) <i>Antonio</i> (1)	3
6.	<i>Toma</i>	3
7.	<i>Marko</i>	2
8.	<i>Martin</i>	2
9.	<i>Bernaba</i> (1) <i>Brnić</i> (1)	2
10.	<i>Broz</i>	1
11.	<i>Gašpar</i>	1
12.	<i>Gergur</i>	1

¹⁰ Isto, str. 291.

Ukupno imena	Potvrđeno ime	Ukupno dječaka nositelja imena
13.	<i>Lovrenco</i>	1
14.	<i>Luka</i>	1
15.	<i>Mikula</i>	1
16.	<i>Petar</i>	1
17.	<i>Vincenco</i>	1
Ukupno		50

Tablica 1. Čestotnost i varijantnost osobnih imena krštenih dječaka

Iz *Tablice 1.* iščitava se:

- dječacima upisanim u lovransku matičnu knjigu krštenih (njima pedesetorici) nadjeveno je ukupno 17 etimologijski različitih osobnih imena¹¹
- najčešće je nadijevano osobno ime *Ivan* (njime je kršteno 13 dječaka)
- osobna imena *Juraj/Juri* (7) te *Matej/Matij* (6), koja slijede u tablici čestotnosti iza osobnoga imena *Ivan*, manje su česta; (vrlo) slabom čestotnošću odlikuju se osobna imena *Mihovil* (4), *Anton/Antonio* (3), *Toma* (3), *Marko* (2), *Martin* (2), *Bernaba/Bernić* (2); za osam osobnih imena (*Broz, Gašpar, Gergur, Lovrenco, Luka, Mikula, Petar, Vincenco*), koja su dana samo po jednome dječaku, možemo konstatirati da su nečestotna
- u maticu su upisana četiri puta po dva varijantna etimologijski ista osobna imena (*Juraj – Juri, Matej – Matij, Anton – Antonio, Bernaba – Bernić*). U nekih je varijantnih parova riječ o tvorbenoj različitosti (npr. *Juraj – Juri*), a u nekih o fonološkoj različitosti (npr. *Matej – Matij*) koja je vjerojatno zapisivačeva intervencija (v. bilješku 11)
- s obzirom na tvorbenu strukturu u matici krštenih zasvjedočenih osobnih imena dječaka, uočava se prevaga temeljnih (neizvedenih i nepokraćenih) osobnih imena (tip *Luka*)
- sva su imena što su ih dječaci dobili na krštenju beziznimno svetačka, što svjedoči o provođenju tridentskih odluka.

¹¹ Imenske varijacije tipa *Matej/Matij* najvjerojatnije su, kako se u mnogim slučajevima na primjerima osobnoimenske građe *Kvaderne* pokazalo, isto ime (razlika je rezultat zapisivačeve intervencije). Nije, naravno, isključena ni mogućnost da je u pojedinim primjerima ipak riječ o dvama imenima kojima se nastoji unijeti različitost u osobnoimenski sustav. Takvi su primjeri nesumnjivo etimološki ista imena različite tvorbenostrukture (npr. *Bernaba – Brnić*).

Slijedi tablica s prikazom čestotnosti i varijantnosti imena djevojčica upisanih u lovransku maticu krštenih.

Ukupno imena	Potvrđeno ime	Ukupno djevojčica nositeljica imena
1.	<i>Margareta</i> (10) <i>Margerita</i> (1)	11
2.	<i>Jelena</i>	7
3.	<i>Mateja</i>	6
4.	<i>Katarina</i>	5
5.	<i>Antona</i>	4
6.	<i>Apolonija</i> (3) <i>Polonija</i> (1)	4
7.	<i>Agnija</i>	3
8.	<i>Franciska</i> (1) <i>Frančiska</i> (1)	2
9.	<i>Ivana</i>	2
10.	<i>Lucija</i>	2
11.	<i>Orsa</i> (1) <i>Orsola</i> (1)	2
12.	<i>Ana</i>	1
13.	<i>Barbara</i>	1
14.	<i>Doroteja</i>	1
15.	<i>Dumeniga</i>	1
16.	<i>Gašparina</i>	1
17.	<i>Lavra</i>	1
Ukupno		54

Tablica 2. Čestotnost i varijantnost osobnih imena krštenih djevojčica

Iz *Tablice 2.* iščitava se:

- djevojčicama, kojih je ukupno 54 upisano u maticu krštenih, nadjeveno je 17 etimologijski različitih osobnih imena
- najčešće je nadijevano osobno ime *Margareta* (njime je kršteno 10 djevojčica)
- čestotnost ostalih deset imena manja je: *Jelena* (7), *Mateja* (6), *Katarina* (5), *Antona* (4), *Apolonija/Polonija* (4), *Agnija*

(3), *Franciska/Frančiska* (2), *Ivana* (2), *Lucija* (2), *Orsal/Orsola* (2); a šest osobnih imena (*Ana, Barbara, Doroteja, Dumeniga, Gašparina, Lavra*) dobila je samo po jedna djevojčica, što kazuje o njihovoj nečestotnosti

- u maticu su upisana četiri puta po dva varijantna etimologijski ista osobna imena (*Margareta – Margerita, Apolonija – Polonija, Franciska – Frančiska, Orsa – Orsola*). U svim primjerima varijantnih parova osim potonjega riječ je o fonološkoj različitosti kojoj je u primjeru *Margareta – Margerita* uzrok različit jezik zapisa (*Margarita* je jedini upis talijanskim jezikom)
- s obzirom na tvorbenu strukturu, u osobnih imena djevojčica uočava se prevaga temeljnih osobnih imena (tip *Jelena*)
- sva su imena što su ih djevojčice dobile na krštenju beziznimno svetačka.

2. 2. 1. 2. Osobna imena očeva

S obzirom na to da ne postoji točno propisana formula zapisa, očevo ime (i prezime) u jednome (rjeđem) tipu zapisa (na samome početku matične knjige) dolazi u genitivu (npr. „krsti se sin Grška Munčića imenom Ivan“, „be kršćena hći Stipana Paulića Jelena“), a u drugome (češćemu) u dativu (npr. „kerstih ja [...] hći Doroteju Jakovu Fabijaniću“). Imena jedanaest očeva dvaput se ponavljaju (deset očeva krstilo je po dvoje djece, a jedan je otac blizancima). U tablici koja slijedi prikazana je čestotnost i varijantnost njihovih osobnih imena.

Ukupno imena	Potvrđeno ime	Ukupno očeva nositelja imena
1.	<i>Ivan</i> (14) <i>Gioanni</i> (1)	15
2.	<i>Matej</i> (10) <i>Matejaš</i> (1)	11
3.	<i>Mihovil</i> (8) <i>Miha</i> (1)	9
4.	<i>Juraj</i>	8
5.	<i>Martin</i>	8
6.	<i>Petar</i>	7
7.	<i>Jakov</i>	6

Ukupno imena	Potvrđeno ime	Ukupno očeva nositelja imena
8.	<i>Gergur</i> (5) <i>Grško</i> (1)	6
9.	<i>Bernaba</i> (1) <i>Bernić</i> (2)	3
10.	<i>Marko</i>	3
11.	<i>Andrej</i>	2
12.	<i>Anton</i>	2
13.	<i>Bartol</i> (1) <i>Bartol/Bartolomej</i> (1)	2
14.	<i>Gašpar</i>	2
15.	<i>Mikula</i>	2
16.	<i>Stepan</i> (1) <i>Stipan</i> (1)	2
17.	<i>Blaž</i>	1
18.	<i>Fran</i>	1
19.	<i>Ilarij</i>	1
20.	<i>Jerolim</i>	1
21.	<i>Lovreč/Lovrenco</i>	1
22.	<i>Luka</i>	1
23.	<i>Rok</i>	1
24.	<i>Toma</i>	1
25.	<i>Vincenco</i>	1
Ukupno		97

Tablica 3. Čestotnost i varijantnost osobnih imena očeva krštenika

Iz *Tablice 3.* iščitava se:

- očevi krštenika (njih 97) nosili su jedno od 25 etimologijski različitih imena
- najviše je zabilježeno očeva imenom *Ivan (Gioanni)* – 15 nositelja
- ostala se imena rjeđe pojavljuju: *Matej/Matejaš* (11), *Mihovil/Miha* (9), *Juraj* (8), *Martin* (8), *Petar* (7), *Jakov* (6), *Gergur/Grško* (6), *Bernaba/Bernić* (3), *Marko* (3) *Andrej* (2), *Anton*

(2), *Bartol/Bartolomej* (2), *Gašpar* (2), *Mikula* (2), *Stepan/Stipan* (2)

- samo su jedanput kao ime oca krštenika upisana imena *Blaž, Fran, Ilarij, Jerolim, Lovreč/Lovrenco, Luka, Rok, Toma, Vincenzo*
- zabilježeno je nekoliko varijantnih oblika etimologijski istoga imena: u pet slučajeva riječ je o tvorbenim varijantama koje nose dvije osobe ili više njih (*Bartolomej/Bartol, Matej/Matejaš, Mihovil/Miha, Gergur/Grško, Bernaba/Bernić*), u dvama slučajevima nositelj je varijantnih likova istoga imena ista osoba (*Bartol/Bartolomej, Lovreč/Lovrenco*), u jednome je slučaju uzrok varijantnosti različit jezik zapisa (*Ivan/Gioanni*), a jednome je varijantnost imena dviju osoba fonološke prirode (*Stepan/Stipan*)
- s obzirom na tvorbenu strukturu, u osobnih imena očeva uočava se prevaga temeljnih osobnih imena (npr. *Ivan, Matej, Mihovil, Gašpar, Jerolim*)
- i u repertoaru imena očeva, kao i u imena djece, isključiva je pojavnost svetačkih imena.

Usporedbom imenika krštenih dječaka i njihovih očeva zapažaju se i sličnosti i razlike. Osobno ime *Ivan* najčestotnije je i u jednih i u drugih. Ono se, uz ostalo,¹² može dovesti u vezu i s titularom lovranske crkve svetoga Ivana Krstitelja. S crkvenim titularima (sveti Juraj, sveti Matej, sveti Martin, sveti Mihovil) može se povezati i čestotnost ostalih muških osobnih imena (i djece i očeva) s vrha ljestvice čestotnosti.

2. 2. 1. 3. Osobna imena majki

Majke krštenika (njih 85)¹³ nosile su jedno od 20 etimologijski različitih imena.

¹² To se može tumačiti popularnošću imena *Ivan* u lovranskome kraju – čemu je moglo pridonijeti titular crkve sv. Ivana Krstitelja, više blagdana sv. Ivana tijekom crkvene godine (pretpostavimo li da je datum krštenja mogao utjecati na izbor kalendarskoga imena), a nije isključena ni mogućnost da je ime krstitelja utjecalo na čestotnost imena *Ivan* (tri su krstitelja nosila ime *Ivan*, a jedan od njih – *Ivan Cigančić* – autor je gotovo polovice svih upisa). Kao zanimljivost vezanu uz imena navodimo da popularnost određenoga imena može biti odraz popularnosti pojedinoga svećenika. Npr. Brseču je osobno ime Eugen bilo nepoznato „sve do dolaska svećenika Eugena Veronese-a, sina poznatog riječkog apotekara. Ubrzo po njegovom dolasku mnoga djeca dobivaju ime Eugen odnosno Eugenija“ (Viškanić, Damir, nav. dj., str. 327).

¹³ Četiri puta ime majke nije zapisano u maticu, jednom je zapis nečitak, sedam puta umjesto imena majke stoji kratica I.M.R., a 12 se puta ponavlja isto ime majke (jednom je riječ o rođenju blizanaca, a 11 puta u različitim je godinama kršteno dvoje djece istih roditelja).

Ukupno imena	Potvrđeno ime	Ukupno majki nositeljica imena
1.	<i>Kate</i> (8) <i>Katarina</i> (6)	14
2.	<i>Jelena</i> (9) <i>Jele</i> (4)	13
3.	<i>Margareta</i>	12
4.	<i>Mare</i> (7) <i>Mara</i> (2) <i>Marica</i> (1)	10
5.	<i>Lucija</i> (4) <i>Luce</i> (2)	6
6.	<i>Orsola/Ursula</i> (1) <i>Orsola</i> (1) <i>Orsa</i> (1) <i>Orsula</i> (1) <i>Ursa</i> (1)	5
7.	<i>Barbara</i> (2) <i>Bare</i> (2)	4
8.	<i>Antona</i> (2) <i>Anta</i> (1)	3
9.	<i>Frančiska</i> (2) <i>Franka</i> (1)	3
10.	<i>Mateja</i> (2) <i>Mateja/Matea</i> (1)	3
11.	<i>Agne</i> (1) <i>Agnija</i> (1)	2
12.	<i>Ana</i>	2
13.	<i>Polonija</i>	2
14.	<i>Dorka</i>	1
15.	<i>Fumija</i>	1
16.	<i>Gašparina</i>	1
17.	<i>Ivana</i>	1
18.	<i>Manda</i>	1
19.	<i>Martina</i>	1
20.	<i>Persa</i>	1
Ukupno		85

Tablica 4. Čestotnost i varijantnost osobnih imena majki krštenika

Iz *Tablice 4.* iščitava se:

- najviše majki nosilo je ime *Kate/Katarina* – 15 nositeljica
- češća su imena majki još *Jelena/Jele* (13), *Margareta* (12) te *Mare/Mara/Marica* (10)
- ostala su imena rjeđa: *Lucija/Luce* (6), *Orsola/Ursula/Orsa/Orsula/Ursa* (5), *Barbara/Bare* (4), *Antona/Anta* (3), *Frančiska/Franka* (3), *Mateja/Matea* (3), *Agne/Agnija* (2), *Ana* (2), *Polonija* (2)
- samo su jedanput zabilježena ova imena majki: *Dorka, Fumija, Gašparina, Ivana, Manda, Martina, Persa*
- zabilježeni su varijantni oblici etimološki istoga imena: uglavnom je riječ o tvorbenim varijantama koje nose dvije osobe ili više njih (*Katarina/Kate; Jelena/Jele; Mare/Mara/Marica; Lucija/Luce; Orsola, Orsula/Orsa; Ursula/Ursa; Barbara/Bare; Antona/Anta; Frančiska/Franka; Agne/Agnija*), u dvama slučajevima nositeljica je varijantnih likova istoga imena ista osoba (*Orsola/Ursula, Mateja/Matea*), rjeđe je varijantnost imena dviju osoba fonološke prirode (*Orsola/Orsula/Ursula, Orsa/Ursa*), a u samo jednome slučaju (*Matea/Mateja*) riječ je o različitosti uzrokovanoj (ne)bilježenjem međusamoglasničkoga *j*
- s obzirom na tvorbenu strukturu, među osobnim imenima majki najčešća su temeljna osobna imena (npr. *Katarina, Jelena, Margareta, Lucija, Barbara*), tek nešto rjeđe zapisani su pokraćeni oblici (npr. *Kate, Jele, Mare, Ursa/Orsa*), dok izvedenice brojem zaostaju za navedenim tvorbenim strukturama (npr. *Marica, Franka, Dorka*)
- među imenima majki čitamo samo svetačka imena.

Usporedbom osobnih imena majki s osobnim imenima kćeri uočavaju se sličnosti (u objema je skupinama ime *Margareta* najčestotnije, isključiva su svetačka imena, mnoga su imena zajednička objema generacijama), ali i razlike (pojedina imena potvrđena su samo u kćeri, a pojedina samo u majki, u osobnih imena majki zapaža se velik broj pokraćenih imena: *Kate, Mare, Jele, Luce, Bare, Mara, Orsa, Ursula, Agne*). Mnogo zasnajdenih pokraćenica pokazuje da je prije Tridenta udio neslužbenih (za svakodnevnu komunikaciju funkcionalnijih) pokraćenih imena bio znatno veći, odnosno da su krstitelji nakon Tridenta, osim što su (poštujući tridentske odredbe) djecu krstili imenima svetaca, ta imena zapisivali uglavnom u temeljnome liku.

2. 2. 1. 4. Osobna imena kumova

Činu krštenja nazoče kum i kuma koji u pravilu nisu supružnici.¹⁴ Četvero djece upisane u maticu krštenih imalo je po dva kuma. Kum se većinom navodi osobnim imenom i prezimenom (dva puta kum se uopće ne spominje, a jednom se spominje samo prezimenom, jednom uz osobno ime i prezime stoji prijedložni izraz *od Gorice*). Ponekad uz osobno ime i prezime kuma stoji i apelativ koji označuje njegovo zanimanje (npr. *pop Mikula Komar*, *žakan Anton Mavrić*, *župan Matei Poselić*, *sudac Martin Belinić*). Često se iste osobe pojavljuju u ulozi kumova (osobito su često kao kumovi zabilježeni *Pero Karbulin* i *Petar Mladenić*).

Ukupno imena	Potvrđeno ime	Ukupno kumova nositelja imena
1.	<i>Ivan</i>	10
2.	<i>Matej/Matei/Matij</i>	9
3.	<i>Petar</i> (5) <i>Pero</i> (1)	6
4.	<i>Martin</i>	5
5.	<i>Mihovil</i> (4) <i>Miha</i> (1)	5
6.	<i>Juri</i> (3) <i>Zorzi</i> (1)	4
7.	<i>Andrej/Andrei/Andrij</i>	3
8.	<i>Anton</i>	3
9.	<i>Bartol</i>	3
10.	<i>Mikula</i>	3
11.	<i>Marko</i>	2
12.	<i>Benedit</i>	1
13.	<i>Fran</i>	1
14.	<i>Gergur</i>	1
15.	<i>Ilario</i>	1
16.	<i>Jerolimo</i>	1

¹⁴ U samo dvama zapisima nalazimo supružnike u ulozi kumova: „kum be Miha Mohorović i svoju ženu Margaretu“, „kumi Petar Barilović i žena“. Jednom su kumovi bili otac i kći („Matei Franul i Mateja hći Mateja Franula“) (Viškanić, Damir, nav. dj., str. 271, 277, 297–299).

Ukupno imena	Potvrđeno ime	Ukupno kumova nositelja imena
17.	<i>Lovreč</i>	1
18.	<i>Otavio/Tavio/Pavio</i>	1
19.	<i>Toma</i>	1
Ukupno		61

Tablica 5. Čestotnost i varijantnost osobnih imena krsnih kumova

Iz *Tablice 5.* iščitava se:

- kumovi krštenika (njih 61) nose jedno od 19 etimologijski različitih osobnih imena
- najviše kumova nosi ime *Ivan* – 10 nositelja
- često je ime kumova i *Matej/Matei/Matij*¹⁵ (9)
- ostala se imena rjeđe pojavljuju: *Petar/Pero* (6), *Martin* (5), *Mihovil/Miha* (5), *Juri/Zorzi* (4), *Andrej/Andrei/Andrij* (3), *Anton* (3), *Bartol* (3), *Mikula* (3), *Marko* (2)
- samo su jedanput kao ime kuma u maticu krštenih upisana ova imena: *Benedit*, *Fran*, *Gergur*, *Ilario*, *Jerolimo*, *Lovreč*, *Otavio/Tavio/Pavio*, *Toma*
- neka se imena pojavljuju u više varijantnih oblika; njihova je varijantnost uglavnom rezultat „zapisivačeve intervencije“ (npr. *Andrej/Andrei/Andrij*) ili je tvorbene prirode (npr. *Mihovil/Miha*), a u samo jednome slučaju riječ je o raznojezičnim istovrijednicama etimologijski istoga imena (*Juri/Zorzi*)
- varijantne oblike etimologijski istoga imena nose dvije osobe ili više njih, a nekoliko je primjera da je nositelj varijantnih oblika ista osoba
- s obzirom na tvorbenu strukturu, u osobnih imena kumova uočava se prevaga temeljnih osobnih imena te isključivost svetačkih imena.

2. 2. 1. 5. Osobna imena kuma

U nekoliko se zapisa kuma ne spominje,¹⁶ a nekoliko djece ima po dvije kume. Kuma se imenuje specifičnom, od svih drugih osoba

¹⁵ Ponavljanje iste osobe u ulozi kuma i različito bilježenje njihovih imena pokazuje da nije riječ o različitim imenima nego o istome imenu koje zapisivač različito bilježi. Ista napomena vrijedi i za imenske varijante *Andrej/Andrei/Andrij* te *Otavio/Tavio/Pavio*.

¹⁶ Ponekad je ostavljena prazna crta, a ponekad stoji kratica I.M.R.

upisanih u matičnu knjigu različitom, antroponimijskom formulom. Ponekad se iste osobe pojavljuju u ulozi kume. Kume (njih 52 koje se spominju osobnim imenom)¹⁷ nose jedno od ovih 16 etimologijski različitih imena:

Ukupno imena	Potvrđeno ime	Ukupno kuma nositeljica imena
1.	<i>Jele</i> (6) <i>Jelena</i> (5) <i>Jela</i> (1)	12
2.	<i>Katarina</i> (5) <i>Kata/Kate/Katina</i> (1) ¹⁸ <i>Katica</i> (1)	7
3.	<i>Antona</i>	5
4.	<i>Mare</i> (3) <i>Mara</i> (1) <i>Marica</i> (1)	5
5.	<i>Mateja</i>	5
6.	<i>Lucija</i> (2) <i>Lucia</i> (1) ¹⁹	3
7.	<i>Margareta</i>	3
8.	<i>Ana</i> (1) <i>Anula</i> (1)	2
9.	<i>Anastasia</i> (1) <i>Anastasija/Stana</i> (1)	2
10.	<i>Barbara</i>	2
11.	<i>Ajnija</i>	1
12.	<i>Ivana</i>	1
13.	<i>Justina</i>	1
14.	<i>Orsa</i>	1
15.	<i>Polka</i>	1
16.	<i>Vicka</i>	1
Ukupno		52

Tablica 6. Čestotnost i varijantnost osobnih imena krsnih kuma

¹⁷ Nije isključena mogućnost da se ista osoba imenuje različitim dodacima uz osobno ime, pa nije uvijek moguće sa sigurnošću tvrditi je li riječ o različitim osobama.

¹⁸ Riječ je o imenima iste osobe.

¹⁹ Taj je oblik kumina osobnoga imena potvrđen u jedinome talijanskom zapisu.

Iz *Tablice 6.* iščitava se:

- najviše kuma nosilo je jednu od varijanata imena *Jelena* – temeljno ime (*Jelena*) ili njezine pokraćenice (*Jela, Jele*) – 12 nositeljica
- nešto malobrojnije bile su kume imena *Katarina/Kata/Kate/Katina/Katica, Antona, Mare/Mara/Marica, Mateja*; još se rjeđe pojavljuju zapisi *Lucija/Lucia, Margareta, Ana/Anula i Anastasia/Anastasija/Stana*
- samo jednom nailazi se na zapis imena *Ajnija, Ivana, Justina, Orsa, Polka, Vicka*
- u nekoliko se slučajeva ponavlja etimologijsko isto ime u različitim varijantama – tako se imenuju bilo različite osobe ili pak ista osoba
- varijantnost je uglavnom tvorbenoga (npr. *Jelena/Jela*) ili pravopisnoga tipa (*Anastasija/Anastasia*)
- imena kuma isključivo su svetačka.

2. 2. 2. *Nasljednost osobnih imena*

Običaj nasljeđivanja osobnoga imena pretka poznat je u hrvatskoj antroponimiji, i povijesnoj i suvremenoj. Uvidom u zapise matične knjige uvrštene u *Kvadernu* uočava se da katkada djetetu biva nadjeveno isto osobno ime kojim se imenuje roditelj mu (otac ili majka).²⁰ Iako takvih slučajeva nema puno, valja pripomenuti da se od svih primjera nasljeđivanja najčešće (sedam puta) nailazi na istoimenost oca i sina (sin *Juraj* – otac *Juraj Češčić*, sin *Ivan* – otac *Ivan Carić*, sin *Juraj* – otac *Juraj Priskiće*, sin *Gašpar* – otac *Gašpar Skočan*, sin *Gergur* – otac *Gergur Papić*, sin *Ivan* – otac *Ivan Martinelić*, sin *Ivan* – otac *Ivan Benčinić*). Jedan upis u matičnu knjigu sadržava podudarnost kćerina i majčina osobnoga imena (kći *Margareta* – majka *Margareta*), a jednom je potvrđeno da kći i otac imaju isto osobno ime (koje se razlikuje tek u završnome glasu ženskoga parnjaka toga muško-ženskog osobnoimenskog para: kći *Mateja* – otac *Matej Mohorovičić*). Nijednom sin nije naslijedio majčino osobno ime, tj. muški parnjak muško-ženskoga osobnoimenskog para). Iz navedenih primjera zaključuje se da u Lovranu nije bio običaj nasljeđivanja imena roditelja, odnosno da su takvi primjeri (u usporedbi s čitavom građom) poprilično rijetki.

²⁰ Zapisi u matičnim knjigama otkrivaju nam samo nasljeđivanje imena roditelja, a prikraćeni smo za informaciju o nasljeđivanju imena daljnjih predaka, ponajprije djedova i baka s objiju roditeljskih strana.

2. 2. 3. Nadijevanje osobnih imena krsnih kumova

Imena kumova, svjedoka činu krštenja, još su rjeđe od imena roditelja poslužila kao poticaj imenovanja djeteta – potvrđeno je samo sedam takvih slučajeva. I u tome malom uzorku više je primjera da je djetetu nadjeveno ime po kumu nego po kumi. Zanimljivo je da je u dječaka uvijek riječ o osobnome imenu *Ivan*: *Ivan* – kum *Ivan* žakan *Hamzić*, *Ivan* – kum *Ivan Cigančić*, *Ivan* – kum *Ivan Ciler od Gorice*. Samo je jedan primjer podudarnosti osobnoga imena krštenice i krsnoga kuma (s pretkazivom različitošću nastavka): *Mateja* – kum *Matej Franul*. Tri su puta djevojčice na krštenju dobile ime koje nosi i njihova kuma: *Katarina* – kuma *Katarina popa Mikuli*, *Antona* – kuma *Antona*, žena *Jurja Komarića*, *Antona* – kuma *Antona vdova pok(ojnoga) Mareča*. Iz navedenih primjera zaključuje se da u Lovranu nije bio raširen običaj da dijete dobije ime krsnoga kuma/krsne kume, odnosno da su takvi primjeri (u usporedbi s čitavom građom) poprilično rijetki.

2. 2. 4. Utjecaj crkvenoga kalendara na izbor osobnoga imena

Usporedba imena nadjevenih djeci upisanoj u lovransku matičnu knjigu krštenih s crkvenim kalendarom pokazuje da je u promatranome razdoblju kalendar uvelike utjecao na izbor osobnoga imena. Navodimo samo neke od mnogobrojnih primjera koji to potvrđuju. U maticu su upisane četiri djevojčice kojima je nadjeveno ime *Katarina*. Sve četiri rođene su u studenome (1., 12., 15., i 22.), a 25. studenoga blagdan je svete Katarine Aleksandrijske; djevojčice kojima je nadjeveno ime *Apolonija* ili njezina varijanta *Polonija* krštene su početkom veljače (1., 4., 7., 7.), a 9. veljače blagdan je svete Apolonije; dječak imenom *Gašpar* i djevojčica imenom *Gašparina* kršteni su 3. siječnja, a 6. siječnja blagdan je svetoga Gašpara; osobno ime *Doroteja* dobila je djevojčica krštena 2. veljače, a 6. veljače blagdan je svete Doroteje; dva su dječaka u maticu upisana imenom *Martin*, jedan 6. studenoga, a drugi 11. studenoga – potonji na sam blagdan svetoga Martina; blagdan je svetoga Tome 29. prosinca – ime *Toma* dobila su trojica dječaka, krštena 13., 24. i 27. prosinca; dječak imenovan *Luka* kršten je 13. listopada, pet dana prije blagdana svetoga Luke, a dječak kojemu je dano ime *Lovrenco* krstio se točno na dan svojega nebeskog zaštitnika – 10. kolovoza; jedini Mikula upisan u maticu krštenih kršten je 4. prosinca, a za dva mu je dana (6. prosinca) bio imendan itd.

Na osnovi podastrih primjera nesumnjivo je da je crkveni kalendar bitno utjecao na izbor osobnoga imena novorođenomu djetetu.

2. 2. 5. Antroponimijska formula

Današnja, *Zakonom o osobnom imenu*, propisana antroponimijska formula sastoji se od dviju obvezatnih sastavnica – osobnoga imena i prezimena. U vrijeme upisa u matičnu knjigu uvrštenu u *Kvadernu* (1573. – 1666.) svi su imali osobno ime,²¹ a većina ih je, sudeći po zapisima, imala i prezime. Evo kako izgledaju antroponimijske formule osoba koje se spominju u matičnoj knjizi krštenih:

	krstitelj	krštenik	otac	majka	kum	kuma
osobno ime	+	+	+	+	+	+/-
prezime	+	-	+	-	+	-

U 16. i 17. stoljeću svi imaju osobno ime. U matici se dijete (krštenik) i majka spominju samo osobnim imenom. Ostavimo li po strani prazne crte i oznaku I.M.(E.)R. te bilježenje samo inicijalnoga slova osobnoga imena krstitelja, zapaža se da se osobno ime kadšto izostavlja iz antroponimijske formule kojom se imenuje kuma, npr. *žena Mateja Munčića, žena župana Benkovića, hći župana Antona*. Navođenje pridjevka umjesto prezimena svjedoči o položaju žene u ondašnjemu društvu – ona uglavnom²² nema svoje prezime (pridjevak, sastavnicom kojega je očevo ili muževo ime i/ili prezime, kazuje podčinjenost kćeri ili žene ocu ili mužu te ovisnost o njima), a iako ima ime, ono se izostavlja pri njezinu spomenu.

Osobnoimensko-prezimenska formula sreće se samo pri imenovanju odraslih muških osoba – krstitelja, očeva i kumova. Dijete (krštenik) i majka zapisani su samo osobnim imenom – s obzirom na poznate nam činjenice vezane uz ustroj obitelji u kojoj je otac taj čije prezime dobiva žena udajom, a dijete rođenjem – takvo je stanje pretkazivo. Prezime djeteta i majke isto je kao i u oca, pa je njegovo navođenje zalihosno.²³

Osobitu pozornost privlače različiti načini imenovanja krsnih kuma. One se uglavnom imenuju višerječnom antroponimijskom

²¹ Osobno ime najstarija je antroponimijska kategorija i njegova pojavnost prati se od samoga početka zapisa hrvatskih imena (Frančić, Andela, „Onomastička svjedočenja o hrvatskome jeziku“, u: Bičanić, Ante (gl. ur.), *Povijest hrvatskoga jezika*, knj. 1, Croatica, Zagreb, 2009., str. 221–259).

²² Iznimno rijetko sreću se tzv. ženska prezimena – prezimena ženskih osoba tvorena dodavanjem specifičnih sufikasa (npr. *Hamzina < Hamza*).

²³ Pritom se može pretpostaviti da se žena i djeca zapravo (u okolnostima izvan matičnih zapisa iz kojih je očito „čiji su“) imenuju pridjevkom, obvezatnom sastavnicom kojega jest osobno ime i prezime muža/oca (kao što je to slučaj pri zapisu krsne kume).

formulom sastavljenom od osobnoga imena (izuzev primjera prije spomenutih) i pridjevka. Antroponimijska formula kojom je zapisana kuma najčešće ima ovakvu strukturu:

osobno ime + *hći* + osobno ime oca + prezime oca (*Anula hći Stepana Cinguli*)

osobno ime + *žena* + osobno ime muža + prezime muža (*Jelena žena Mateja Franula*).

Ponekad iz antroponimijske formule, točnije iz pridjevka dodanoga osobnomu imenu, doznajemo „čija je“ dotična zaručnica ili udovica:

Jele zaručnica Jakova Belca

Katarina vdova pok(ojnoga) Antona Cigančiča.

Nerijetko pridjevak biva proširen i apelativima uz osobno ime i prezime muža/oca, koji kazuju njegovo zanimanje, službu, funkciju i sl.:

Marica hći popa Mikuli Komara

Mare hći suca Martina Belinića

Ajnija žena župana Mateja Hatežiča

Justina žena šinor Otavija Bona.

Evo i ostalih, manje čestih tipova antroponimijskih formula u imenovanju krsnih kuma:

Jele Matičića

Katica Hamzina

Kate Carovica

Jele Ivana Papića Mateja pok(ojnoga)Mateja Sa(n)dala

Katarina Milošćevica od Reki.

Sudeći po antroponimijskim formulama, u lovranskome društvu još uvijek traje proces ustaljivanja prezimena, osobito kada je riječ o prezimenima ženskih osoba iako ima i primjera neustaljenosti prezimena kojima se imenuju muške osobe (npr. ista se osoba jednom imenuje *Matej Sipić*, a drugi put *Matej Sipa*).

Iz matičnih zapisa iščitane antroponimijske formule svjedoče o patrijarhalnome ustroju lovranskoga društva u 16. i 17. stoljeću – što nije osobitost ni specifičnost samo Lovrana toga vremena – takvu sliku nalazimo i u većemu dijelu ostaloga hrvatskog prostora.²⁴

---

²⁴ Frančić, Andela, „Hrvatska imena“, u: Bičanić, Ante (gl. ur.), *Povijest hrvatskoga jezika*, knj. 2, Croatica, Zagreb, 2011., str. 387–439; Frančić, Andela, „Hrvatska imena u 17. i 18. stoljeću“, u: Bičanić, Ante (gl. ur.), *Povijest hrvatskoga jezika*, knj. 3, Croatica, Zagreb, 2013., str. 461–509.

Usporedbom prezimena zasvjedočenih u matičnoj knjizi te u *Kvaderni* uopće s današnjim lovranskim prezimskim sustavom, zapaža se da mnoga od prezimena danas ne žive. Razlozi takvu stanju mogu se, uz ostalo, tražiti a) u nepotpunoj ustaljenosti prezimena – proces oblikovanja prezimena još traje, a u tome trajanju moglo je doći do zamjene jedne oznake uz osobno ime drugom koja s prethodnom nije uvijek izrazno povezana; b) u selilačkoj prirodi prezimena – neka prezimena mogla su iz lovranskoga prezimenskog sustava nestati odseljenjem svojih nositelja.

3. Jezične značajke lovranskoga govora iščitane iz osobnih imena i drugih antroponima

Imena nastaju u zavičajnome govoru te mnoga i u svojoj službenoj varijanti zadržavaju pokoju značajku toga govora. Imena u matičnoj knjizi krštenih uvrštenoj u *Kvadernu* odaju ove značajke lovranske čakavštine, govora koji pripada sjeveroistočnome dijalektu čakavskoga narječja,²⁵ odnosno sjeveroistočnomu istarskom poddijalektu čakavskoga narječja.²⁶

3. 1. Fonološke značajke

- refleks jata:
ekavski: *Stepan; Belac, Belinić, Cepidlačić*
ikavski: *Stipan; Stipić, Cipidlaka*²⁷
- refleks slogotvornoga r:
r: *Grgur; Krčel, Brnić*
er: *Gergur; Kerčel, Geržanić*²⁸
- nepostojani a (zamjena a/ø): N *Petar, Juraj; Belac* – D *Petru, Jurju; Belcu*
- prijeglas (o > e) iza palatala: I *Matejem; Orbanićem, Bekarićem*.

²⁵ Lisac, Josip, *Hrvatska dijalektologija 2: Čakavsko narječje*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2009.

²⁶ Vranić, Silvana, *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi*, Biblioteka časopisa Fluminensia, Filozofski fakultet, Rijeka, 2005.

²⁷ Lovranski govor pripada sjevernočakavskomu dijalektu kojega je najvažnija vokalna značajka ekavski refleks jata (Lisac, Josip, nav. dj., str. 73). Prezimena s ikavskim refleksom jata odudaraju od takva stanja. Pritom se zapaža da je pretkazivih „ekavskih“ prezimena više te da se sva „ikavska“ prezimena pojavljuju (bilo u potpuno istome liku ili samo njihove osnove) i u ekavskoj varijanti.

²⁸ Dvojakost zapisa iščitana je iz latiničnih (transkribiranih) imena u matičnoj knjizi. Uvidom u glagoljčni predložak valjalo bi utvrditi je li do dvojakosti došlo pri transkripciji ili je ona prisutna i u originalnome zapisu.

Ovdje ćemo spomenuti (iako nije fonološka nego pravopisna značajka) i pretežito neprovođenje jednačenja po zvučnosti u pismu: N *Lebković*; N *Rubak* – G *Rubka* (ali G *Grška*!).

3. 2. Morfološke značajke

Zbog ustaljenih formi zapisa podataka u matičnu knjigu krštenih, ograničena je zasvjedočenost pojedinih padežnih oblika. Imena muških osoba potvrđena su u nominativu, genitivu, dativu i akuzativu; a imena ženskih osoba potvrđena su u nominativu i akuzativu. Prezimana se u matici pojavljuju u nominativu, genitivu i dativu.

	imena muških osoba	imena ženskih osoba	prezimana muških osoba
N	- <i>ø</i> (<i>Ivan</i>) - <i>o</i> (<i>Marko</i>) - <i>a</i> (<i>Toma</i>)	- <i>a</i> (<i>Jelena</i>) - <i>e</i> (<i>Kate</i>)	- <i>ø</i> (<i>Ruščić</i>) - <i>o</i> (<i>Češko</i>) - <i>a</i> (<i>Hamza</i>)
G	- <i>a</i> (<i>Ivana, Marka</i>) - <i>i</i> (<i>Mikuli</i>)	–	- <i>a</i> (<i>Ruščića, Češka</i>)
D	- <i>u</i> (<i>Bartolu</i>) - <i>e</i> (<i>Tome</i>)	–	- <i>u</i> (<i>Komariću</i>) - <i>e</i> (<i>Jačice</i>)
A	- <i>a</i> (<i>Ivana, Marka</i>) - <i>u</i> (<i>Tomu</i>)	- <i>u</i> (<i>Margaretu</i>)	
V	–	–	
L	–	–	
I	–	–	

Iz tablice se mogu iščitati različiti nastavci imena muških i ženskih osoba te prezimana muških osoba. Ono što posebno privlači pozornost jesu od standardnojezične sklonidbene paradigme različiti nastavci imenica ženskoga roda: genitivno *-i* u imena muških osoba koja u nominativu završavaju na *-a* (npr. N *Mikula* – G *Mikuli*) te dativni nastavak *-e* u istih osobnih imena te u prezimana s (pretpostavljenim)²⁹ nominativnim *-a* (npr. N *Toma* – D *Tome*, N *Jačica* – D *Jačice*). Ti su oblici odraz dijalektnih značajki lovranskoga govora u kojemu se čuvaju nastavci nekadašnje nepalatalne sklonidbe imenica ženskoga roda.

²⁹ Nominativni oblik prezimana (*Jačica*) izveli smo iz njegove dativne potvrde („kerstih ... hći Margaretu Jakovu Jačice“).

3. 3. *Tvorbene značajke*

U matičnoj knjizi potvrđena su osobna imena različite tvorbene strukture: najviše je temeljnih (nepokraćenih i neizvedenih) osobnih imena (npr. *Anton, Gergur, Jakov, Martin, Mihovil, Petar; Katarina, Barbara, Ursula, Margareta*), u manjemu su broju potvrđena pokraćena (uglavnom ženska) osobna imena (npr. *Miha, Broz; Orsa, Kate, Mare, Luce, Bare, Persa, Anta, Mara*)³⁰, a još su rjeđe potvrde imenskih izvedenica – češće u ženskih osoba (majki i kuma) (npr. *Franka, Katina, Marica, Polka, Vicka; Brnić, Lovreč*).

3. 4. *Sintaktičke značajke*

U antroponimijskoj formuli koju čini osobno ime i prezime, osobno ime uvijek prethodi prezimenu (npr. *Ivan Mavrić*). Ako je antroponimijska formula sastavljena od osobnoga imena i pridjevka, poredak sastavnica također je takav da osobno ime dolazi na prvo mjesto (npr. *Mateja hći Mikuli Polčića*). Sastoji li se antroponimijska formula od svih triju antroponimijskih kategorija, u takvim strukturama (koje su vrlo rijetke) osobno ime dolazi ispred prezimena, a prezime ispred (etničkoga) pridjevka (npr. *Ivan Ciler od Gorice*). Osobnoimensko-prezimenski i osobnoimensko-prezimensko-nadimački poredak u skladu je s hrvatskom imenskom tradicijom.³¹

4. **Zaključak**

Matična knjiga krštenih – koja se sa zakupnim ugovorima, obračunima, regulama, oporukama i raznim drugim spisima našla u *Kvaderni kapitula lovranskog* – pokazala se dragocjenim vrelom antroponimijskih podataka. Velik dio njezina leksika, kao što je to pretkazivo kad su matične knjige u pitanju, čine upravo antroponimi – osobna imena i prezimena, potonja u još nedovršenome procesu ustaljivanja u nepromjenjive i nasljedne sastavnice službene antroponimijske formule. Imena krstitelja, krštenika, roditelja i krsnih kumova odaju identifikacijske oznake kojima su se žitelji Lovrana imenovali svjedočeći o provođenju odluka Tridentskoga sabora vezanih uz izbor (isključivo svetačkih) imena. Osim prevladavajućih temeljnih

³⁰ Praćenjem pojavnosti zapisa imena majki i kuma uočava se da do 1624. dominiraju pokraćena imena, a nakon toga ona se pojavljuju gotovo isključivo u temeljnome liku. Pritom je važnu ulogu očito imao svećenik koji krsti i upisuje krštenje u maticu. Naime, od 1648. (godina zapisa koja u matici slijedi nakon 1624.) krstitelj je pop Ivan Cigančić te je nesumnjivo njegova „zasluga“ što su imena majki i kuma zapisana u temeljnome liku.

³¹ Šimunović, Petar, *Hrvatska prezimena*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2006.

osobnoimenskih likova, u službeni zapis matice iz svakodnevne su komunikacije (uglavnom „zaslugom“ zapisivača/krstitelja) prodrła pokraćena te izvedena imena pridonoseći svojom izraznom raznolikošću preciznosti onomastičke komunikacije. Uz osobno ime, i prezime je važnom sastavnicom antroponimijske formule – dodano postponirano osobnomu imenu pridonosi preciznoj identifikaciji. Različiti zapisi istoga prezimena, višerječni dodaci uz osobno ime koji nemaju stalnost prezimena te nepostojanje svih prezimena iz toga razdoblja u današnjemu lovranskom prezimeniku – sve je to posljedica u 16. i 17. stoljeću još trajućega procesa ustaljivanja prezimena. Iz načina imenovanja ženskih osoba iščitava se njihov položaj u društvu – njihovo posredno imenovanje (preko očeva imena i(li) prezimena) govori o podčinjenome položaju žene i njezinoj ovisnosti o muškim članovima obitelji čiji je areal poznatosti znatno širi. U antroponimijskoj je formuli osobno ime uvijek anteponirano ostalim sastavnicama.

Sve navedeno sreće se u tome vremenu i u ostalim dijelovima hrvatskoga područja. Lovranska specifičnost mogla bi se eventualno tražiti u pokojemu prepoznatljivom lovranskom prezimenu koje se sačuvalo do naših dana. Svakako valja nastaviti istraživati lovransku antroponimiju, i onu koja je prethodila vremenu nastanka matice iz *Kvaderne* i onu nakon druge polovice 17. stoljeća.

Iz antroponimijskih (ali i ostalih onimijskih) „kamenčića“ – čije najstarije potvrde sežu u same početke lovranske povijesti, a suvremenost se proteže našim vremenom – valja složiti imenski mozaik koji će upotpunjavati i dopunjavati sliku lovranske jezične i izvanjezične povijesti.

Izvor

1. Viškanić, Damir, „Matična knjiga kršćenih“, u: Viškanić, Damir, *Quaderna capituli Lovranensis/Kvaderna kapitula lovranskoga*, Katedra Čakavskoga sabora Opatija – Adamić, Lovran – Rijeka, 2002., str. 253–301.

Literatura

1. Frančić, Andela, „Onomastička svjedočenja o hrvatskome jeziku“, u: Bičanić, Ante (gl. ur.), *Povijest hrvatskoga jezika*, knj. 1, Croatica, Zagreb, 2009., str. 221–259.
2. Frančić, Andela, „Hrvatska imena“, u: Bičanić, Ante (gl. ur.), *Povijest hrvatskoga jezika*, knj. 2, Croatica, Zagreb, 2011., str. 387–439.
3. Frančić, Andela, „Hrvatska imena u 17. i 18. stoljeću“, u: Bičanić, Ante (gl. ur.), *Povijest hrvatskoga jezika*, knj. 3, Croatica, Zagreb, 2013., str. 461–509.
4. Jelinčić, Jakov, „Najstarije matične knjige Poreča i Poreštine“, *Zbornik Poreštine*, sv. 2, 1987., str. 171–186.
5. Lisac, Josip, *Hrvatska dijalektologija 2: Čakavsko narječje*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2009.
6. Senčić, Albino, „Inventar zbirke matičnih knjiga Povijesnog arhiva Rijeka“, *Vjesnik Povijesnog arhiva Rijeka*, sv. 38, 1996., str. 315–387.
7. Senčić, Albino, „Matične knjige Klane“, *Zbornik Društva za povjesnicu Klana: prilozi za povijest, kulturu i gospodarstvo*, sv. 3, 1997., str. 83–95.
8. Šimić, Marinka, „Znanstveni skup Jakov Volčić i njegovo djelo: Pazin 10. 12. 1988.“, *Slovo*, sv. 39–40, 1989. – 1990., str. 243–244.
9. Šimunović, Petar, *Hrvatska prezimena*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2006.
10. Viškanić, Damir, *Quaderna capituli Lovranensis/Kvaderna kapitula lovranskoga*, Katedra Čakavskoga sabora Opatija – Adamić, Lovran – Rijeka, 2002.
11. Vranić, Silvana, *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi*, Biblioteka časopisa Fluminensia, Filozofski fakultet, Rijeka, 2005.

SUMMARY

Personal names in the Parish register from Kvaderna kapitula lovranskog

The introductory part of the paper consists of notes on personal names, parish registers and Kvaderna kapitula lovranskog. The main part of the work gives a statistical and structural analysis of personal name data from the parish register which is an integral part of the Kvaderna kapitula lovranskog – an annotated table of the frequency of names of baptized persons, their parents and God parents is given. The overview of personal name data is completed by remarks on the hereditary quality of personal names, their dependence on the Church calendar, anthroponomical formula as well as language features (phonological, morphological, word-formational and syntactic) of personal names.

Key words: *personal name, parish register, Kvaderna kapitula lovranskog, anthroponymy of Lovran*